

ВЛИЯНИЕ НА СЛИВАНИЯТА И ПОГЛЪЩАНИЯТА ВЪРХУ РЕНТАБИЛНОСТТА И ЕФЕКТИВНОСТТА НА БАНКИТЕ В БЪЛГАРИЯ

ЛЪЧЕЗАР БОРИСОВ

IMPACT OF MERGERS AND ACQUISITIONS ON THE PROFITABILITY AND EFFICIENCY OF THE BANKS IN BULGARIA

LACHEZAR BORISOV

Резюме

В резултат на негативните последици на глобалната финансова криза се наблюдават различни реструктурирания на банковия сектор в световен мащаб и в Европа. Сливанията и поглъщанията в банковия сектор в България не са изследвани, поради което се прави анализ на влиянието им върху банковата рентабилност и ефективност посредством използването на традиционните показатели. За целта е използван микроподхода при оценяване на финансовия статус на банковата система. Изследването доказва, че сливанията и поглъщанията в банковия сектор имат положително влияние върху ефективността на банките в България в периода 2007-2016 г.

Ключови думи: търговски банки, банкова ефективност, сливания и поглъщания

Abstract

As a result of the negative consequences of the global financial crisis a number of different restructuring processes of the banking system were observed globally and in Europe. Mergers and acquisitions in the banking sector in Bulgaria have not been studied and therefore analyses of their impact on bank profitability and efficiency by means of traditional indicators was done. For the purposes the micro approach, assessing the financial status of the banking system, was used. The study showed that mergers and acquisitions in the banking sector have a positive impact on the bank efficiency in Bulgaria in the period 2007-2016.

Key words: Commercial banks, bank efficiency, mergers and acquisitions

1. Въведение

Глобалната финансово-икономическа криза от 2007-2008 г. постави редица въпроси относно реструктурирането на кредитните институции. Мерките за справяне с кризата изведоха и ролята на държавата, като държавните помощи, предоставени на финансов сектор в ЕС, от 2008 до 2011 г. достигнаха общо 1,6 трилиона евро или 13% от БВП на ЕС. Реструктурирането на банковия сектор се оказва приоритет, чрез който се цели подобряване на рентабилността и ефективността на банковото посредничество. Един от способите на реструктуриране без намеса на държавата са сливанията и поглъщанията.

Обект на настоящото изследване са сливанията и поглъщанията на търговските банки в България през последните десет години или в периода 2007-2016 г. Предмет на изследване е влиянието на сливанията и поглъщанията върху ефективността на банките в България. За целта се използват няколко показатели, измерващи доходността и ефективността на кредитните институции в страната, които са се реструктурирали чрез сливания и поглъщания през последните десет години, както и ефектите от това на микроикономическо ниво.

Изследването има за цел да анализира промените в индикаторите на банките, които евентуално са настъпили в резултат на сливането или поглъщането с цел да се направят съответните изводи. За реализиране на целта на разработката се използва микроподхода при оценяване на финансовия статус на банковата система (Божинов, 2012)¹.

Тезата, която се доказва в настоящото изследване е, че сливанията и поглъщанията в банковия сектор оказват положително влияние върху показателите за ефективност и рентабилност на банките в България през последните десет години.

Изследването е структурирано в четири части. Във втората част се разглеждат накратко сливанията и поглъщанията, извършени в България в периода 2007-2016 г. В следващата част се прави описание на показателите, които ще бъдат използвани за целите на анализа и са анализирани конкретните резултати от сливанията и поглъщанията върху банковата ефективност. В четвъртата част са представени основните изводи, до които се достига в хода на анализирането на показателите за ефективността на банките в България.

2. Сливанията и поглъщанията на банките в България в периода 2007-2016 г.

В изследването се анализира какви са ефектите от извършената концентрация на 9 субекта, опериращи на българския банков пазар в периода 2007-2016 г.² По-конкретно анализът обхваща:

---

¹ Божинов, Б. (2013). Анализ на състоянието и развитието на българската банкова система (2007-2012), АИ "Д.А.Ценов", Свищов, с. 9-36.

² Изследването не обхваща концентрацията на Банка Пиреос България, която през 2007 г. закупува частично търговско предприятие, а именно „ритейл“ портфейла на ING Bank България – клон Сфоя. (Концентрацията не е машабна).

- Вливане на „Ейч Ви Би Банк Биохим“ АД и „Банка Хеброс“ АД в „Булбанк“ АД и преименуване на приемащата банка на „Уникредит Булбанк“ АД, на 27.04.2007 г.
- Вливане на „ДЗИ Банк“ АД в „Българска пощенска банка“ АД и преименуване на банката на „Юробанк И Еф Джи България“ АД на 01.11.2007 г.
- Вливане на „Юнионбанк“ ЕАД в „Първа инвестиционна банка“ АД на 04.03.2014 г.
- Поглъщане на търговското предприятие на клона на Алфа банк в България от Пощенска банка, с юридическо име „Юробанк България“ АД на 09.03.2016 г.

През октомври 2006 г. управителните съвети на „Булбанк“, АД, „Ейч Ви Би Банк Биохим“ АД и „Банка Хеброс“ АД одобряват договор за преобразуване, по силата който „Ейч Ви Би Банк Биохим“ АД и „Банка Хеброс“ АД се вливат в „Булбанк“ АД посредством размяна на акции. Впоследствие договорът за преобразуване, като приложимите съотношения за размяна на акции са одобрени от акционерите на трите банки, участващи в преобразуването. Вливането юридически приключва на 27.04.2007 г. и банката съставя общ годишен финансов отчет към края на 2007 г.

В края на 2006 г. „Юробанк И Еф Джи Холдинг“ (Люксембург), компания, принадлежаща на групата „И Еф Джи Юробанк Ергасиас“ придобива 91,2% от капитала на „ДЗИ Банк“ АД. По този начин „Юробанк И Еф Джи Груп“, която упражнява пълен контрол върху „Българска пощенска банка“ АД придобива контрол върху „ДЗИ Банк“ АД. На 12.03.2007 г. в изпълнение на целите на „Юробанк И Еф Джи Груп“ за постигане на вътрешна оптимизация на принадлежащите ѝ дружества, двете банки стартират процедура за вливане на „ДЗИ Банк“ АД в „Българска пощенска банка“ АД. На 01.11.2007 г. юридическото сливане на двете банки е финализирано, като „ДЗИ Банк“ АД преставя да съществува, а „Българска пощенска банка“ АД става неин правопреемник и продължава да съществува под името на „Юробанк И Еф Джи България“ АД.

През четвъртото тримесечие на 2013 г. „Първа инвестиционна банка“ АД реализира сделка по придобиването на 100% от капитала на „Юнионбанк“ ЕАД от унгарската МКБ Банк Зрт., дъщерно дружество на немската "Байерише Ландесбанк" АГ. През 2014 г. „Първа инвестиционна банка“ АД реализира вливането на придобитата през октомври 2013 г. „Юнионбанк“ ЕАД. Вливането е вписано в Търговския регистър на 4 март 2014 г., с което „Юнионбанк“ ЕАД е заличено като търговско дружество, като всички негови права и задължения преминават върху „Първа инвестиционна банка“ АД в качеството на универсален правопреемник.

На 09.03.2016 г. в Търговския регистър е вписан договор за прехвърляне на търговското предприятие, като „Юробанк България“ АД придобива от „Алфа Банк“ АЕ търговското предприятие на продавача, съставляващо дейността на българския му клон. По смисъла на чл.15 от Търговския закон „Юробанк България“ АД придобива всички права, задължения и фактически отношения на клона на „Алфа Банк“ АЕ, опериращ в България.

От гледна точка на микроикономическата теория, посочените сливания са еднотипни и могат да бъдат сметени като хоризонтална интеграция. „Хоризонталната

интеграция обединява фирми от един и същи технологичен етап на отраслово производство или произвеждащи еднакъв продукт, като например обединяване на производители на цимент, захар и т.н.”³

При хоризонталната интеграция фирмите преследват реализирането на икономии от мащаба и по-голяма ефективност на производството и намаление на средните издръжки (разходи). Втората и по-често срещана цел е достигането и реализирането на ползи от положение при което, фирмата има по-голяма пазарна мощ.

От гледна точка на законодателството и предвид обстоятелството, че е налице припокриване между повечето дейности, осъществявани от банките, участващи в цитираните по-горе сливания, може да се определи, че във всички случаи е налице концентрация от хоризонтален тип⁴.

При първите две концентрации е налице сливане между банки, които имат едни и същи мажоритарни собственици и сделките се осъществяват едностъпково. В рамките на този моментен анализ на сливането няма преки ефекти върху финансовите отчети на банките. Такъв е случаят и с договора за прехвърляне на търговското предприятие, на клона в България на „Алфа Банк“ А.Е в полза на „Юробанк България“ АД, защото цената по сделката е 1 евро. За разлика от тези случаи концентрацията между „Първа инвестиционна банка“ АД и „Юнионбанк“ ЕАД се осъществява на две стъпки. По-конкретно през 2013 г. „Първа инвестиционна банка“ АД придобива 100% от капитала на „Юнионбанк“ ЕАД, а през 2014 г. се осъществява вливане на дъщерно дружество в дружество-майка. В този случай, сделката по покупка на 100% от капитала оказва влияние върху финансовите отчети на „Първа инвестиционна банка“ АД през 2013 г. и 2014 г. Това влияние основно се изразява върху печалбата на консолидирана основа през 2013 г. и на индивидуална основа – след сливането през 2014. Това от своя страна рефлектира върху размера на собствения капитал на приемащата компания през 2014 г. Изхождайки от тези данни анализът на преките ефекти от сливането е по сложен.

3. Анализ на рентабилността и ефективността на банките преди и след сливанията и поглъщанията

При анализа на рентабилността и ефективността на банковите институции преди и след сливанията и поглъщанията за анализирания период в настоящата разработка се използват следните индикатори за рентабилност и ефективност:⁵

- Печалба/собствен капитал (ROE)
- Печалба/активи – общо (ROA)
- Административни разходи/активи (AC/A)
- Нетни финансови и оперативни приходи/активи (NFOR/A)
- Нетен лихвен марж (NIM)

³ Ракарова С. (1999). *Микроикономикс* II равн., Първа част, С: “Тракия”, с.228

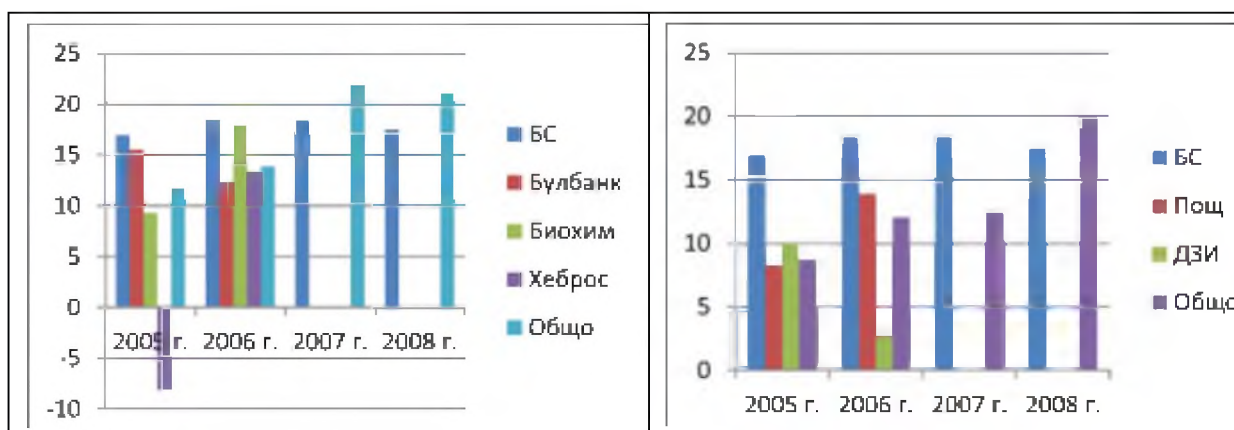
⁴ Вж. Решение №1191 от 18.09.2013 на КЗК.

⁵ Вълчев, Ж., Божинов, Б (2013). Анализ на банковата дейност, АИ Ценов, Свищов и Agresti, A., Patrizia Baundino, P. Polini, P. (2008). The ECB and IMF Indicators for the Macro-Prudential Analysis of the Banking Sector: A Comparison of Two Approaches, *ECB*, p. 14-15

Извън посочените индикатори следва да се има предвид, че съществуват и други индикатори за измерване на ефективността и стабилността на банковата система.⁶

Посочените по-горе индикатори за оценка на банковата рентабилност и ефективност в определена степен кореспондират и с някои от мотивационните теории за сливания в банковия сектор. Така например една от теориите е, че концентрацията в банковата индустрия се мотивира от евентуалния ръст в нетните оперативни приходи (оперативна печалба) и от намаляването на разходите.⁷ Индикаторите са избрани и съответно съобразени с оглед на наличната публично-достъпна информация, която е необходима за изчисляването на показателите. Цялостната информация е използвана от публикуваните отчети на търговските банки и на банковата система като цяло на интернет страницата на БНБ.⁸ При анализа на поглъщането на търговското предприятие на клона на "Алфа банк" в България от Пощенска банка, се използват данни към деветмесечието на съответната година, с оглед на съпоставимост и предвид на последна актуалност на данните.

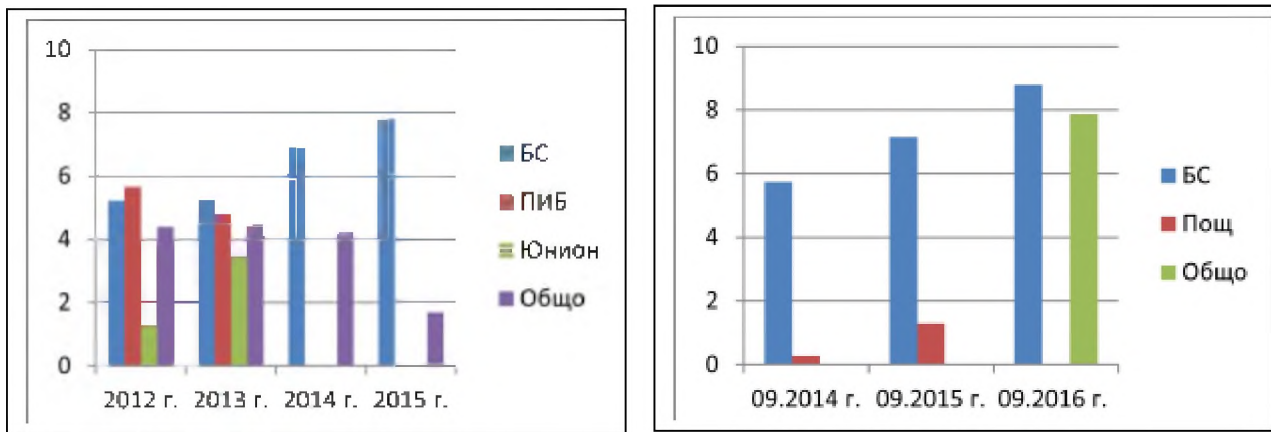
За целите на анализа индикаторите се сравняват по банки преди и след концентрацията, като се наблюдават и стойностите на показателите средно за банковата система с цел да бъде отчетена и посоката на общата динамика на развитие на сектора. За пълнота на анализа се използват и общи индикатори за преобразуваните се банки (респективно за приемащата банка), като се приема, че преди сливането или поглъщането банките са използвали еднаква счетоводна политика и по този начин са изведени показатели общо за слелите се стопански субекти, в периодите преди сливането, въпреки, че то не е било все още осъществено.

⁶ Вж. подр. Ангелов, Г. (2014). Оценка на ликвидността на българската банкова система (2009 – 2013). *Народно стопански архив*, книга 3, АИ Ценов, Свищов, с. 65-81 и Михайлова-Борисова, Г. (2014). Банковата ефективност в България, международната финансова криза и дълговата криза в Евронзоната. *Икономически и социални алтернативи*, бр. 3, http://www.unwe.bg/uploads/Alternatives/2_4-14_Gergana.pdf

⁷ Stewart, G. B. (1991). *The Quest for Value A Guide for Senior Managers*. Harper Business: New York, 375-382.

⁸ Вж. www.bnb.bg последно влизане 09.11.2016 г.

Фигура №1

Фиг. 1. ROE на банковата система, на банките, участващи в сливането, индивидуално и общо преди и след сливането

Източник: БНБ, собствени изчисления

Данните сочат, че при първото сливане на „Ейч Ви Би Банк Биохим“ АД, „Банка Хеброс“ АД и „Булбанк“ АД възвръщаемостта от собствения капитал и в двете години преди сливането и на трите банки е под средното ниво за банковата система, а след реализиране на сливането възвръщаемостта на капитала не само че нараства спрямо изходните нива, а е и над средното ниво на показателя за банковата система.

При вливането на „ДЗИ Банк“ АД в „Българска пощенска банка“ АД следва да се има предвид, че то е осъществено на 01.11.2007 г., т.е. само два месеца преди края на календарната година, към който период е изготвен и първият общ годишен финансов отчет. Поради този факт при това сливане на банки, ефектите върху показателите би следвало да се търсят основно през 2008 г. Както и в първия случай показателят ROE на банките преди сливането е под средното ниво за банковата система. След сливането още през 2007 г. общият показател за ROE се повишава, като тази тенденция се задълбочава през 2008 г. Нещо повече, през 2008 г. показателят ROE на слялата се банка бележи не само значим ръст спрямо предходните години, а вече надвишава средното ниво на показателя за банковата система.

След сливането на „Първа инвестиционна банка“ АД и „МКБ Юнионбанк“ ЕАД показателят ROE нараства спрямо нивата му на преобразуващата се банка („Юнионбанк“), а намалява по отношение на приемащата банка (ПИБ). В същото време той остава относително константен по отношение на средното ниво за двете банки преди сливането. В случая не се наблюдават ръстове на показателя в годините след сливането, което се дължи на значителното повишаване на собствения капитал, което е резултат от натрупването на неразпределена печалба от самото вливане, както и от емитирането на хибриден дълг (емитиране на облигации), който е включен в размера на капитала, след разрешение от БНБ и спазване на изискванията на европейското законодателство по отношение на новата капиталова рамка.

По-конкретно – както вече е посочено, процесът на концентрация между „Първа инвестиционна банка“ АД и „МКБ Юнионбанк“ ЕАД е двуетапен. На 10 октомври 2013 г. Първа инвестиционна банка“ АД придобива 122 464 965 броя безналични акции с

право на глас, представляващи 100% от капитала на „МКБ Юнионбанк“ ЕАД. След придобиването наименованието на банката е променено от „МКБ Юнионбанк“ ЕАД на „Юнионбанк“ ЕАД. В резултат на придобиването, Групата увеличава пазарния си дял и признава печалба от придобиване на дъщерно предприятие в размер на 152 310 хил. лв.⁹ на консолидирана основа с оглед осчетоводяване на инвестицията по справедлива пазарна стойност. В същото време обаче на 4 март 2014 г. „Първа инвестиционна банка“ АД успешно реализира вливането на придобитата през октомври 2013 г. „Юнионбанк“ ЕАД, което е заличено като търговско дружество и всички негови права и задължения преминават върху „Първа инвестиционна банка“ АД в качеството ѝ на универсален правоприменник. В резултат на вливането на дъщерно дружество в дружество-майка балансовият собствен капитал на Първа инвестиционна банка се увеличава през годината с 35,2% до 728 млн. лв., което се дължи основно на нарастване при неразпределената печалба, която достига 470 млн. лв. в края на периода, при 284 млн.лв. за 2014 г. Увеличението се дължи основно от реализираната печалба от придобиване на дъщерно предприятие („Юнионбанк“ ЕАД), призната при вливане в размер на 152,310 хил.лв.¹⁰ В случай, че за целите на настоящия анализ и изследването на директните ефекти от сливането върху показателя ROE (в годините 2014 г. и 2015 г.), се намали собствения капитал с неразпределената печалба, която не е натрупана от банкова дейност, а от сливането, то индикаторът би нараснал значително.

През 2015 г. показателят ROE за „Първа инвестиционна банка“ АД намалява и отклонението от средното ниво за банковата система се увеличава. Това се дължи на намаляване на печалбата в резултат на ликвидните проблеми за банката през средата на 2014 г. и намесата на правителството чрез депозирването на средства в „Първа инвестиционна банка“ АД, както и на тежестта от емитираните през предходните години облигации, които представляват хибридни инструменти, отговарящи на изискванията за допълнителен капитал от първи ред съгласно новия Регламент (ЕС) №575/2013 на Европейския парламент и на Съвета, което от своя страна повишава размера на капитала.

При анализа на ефектите от поглъщането на "Алфа банк" – клон България от "Пощенска банка", с юридическо име „Юробанк България“ АД по отношение на показателя ROE в сравнението са изключени общите данни преди сливането, както и показателят за клона. Това е направено с оглед на това, че собственият капитал на "Алфа банк" – клон България, в двете години преди сливането е отрицателен, а през една от годините, клонът реализира и загуба. В този случай изчисляването на показателя е несъизмеримо и предвид на това е изключено от фигура №1 от настоящата разработка. Сравнението на останалите показатели за рентабилност от капитала сочи, че съгласно последните данни след сливането показателят значително се подобрява спрямо ситуацията на двете банки преди сливането. Нещо повече – значително се намалява и отклонението от средното ниво на показателя общо за банковата система в България.

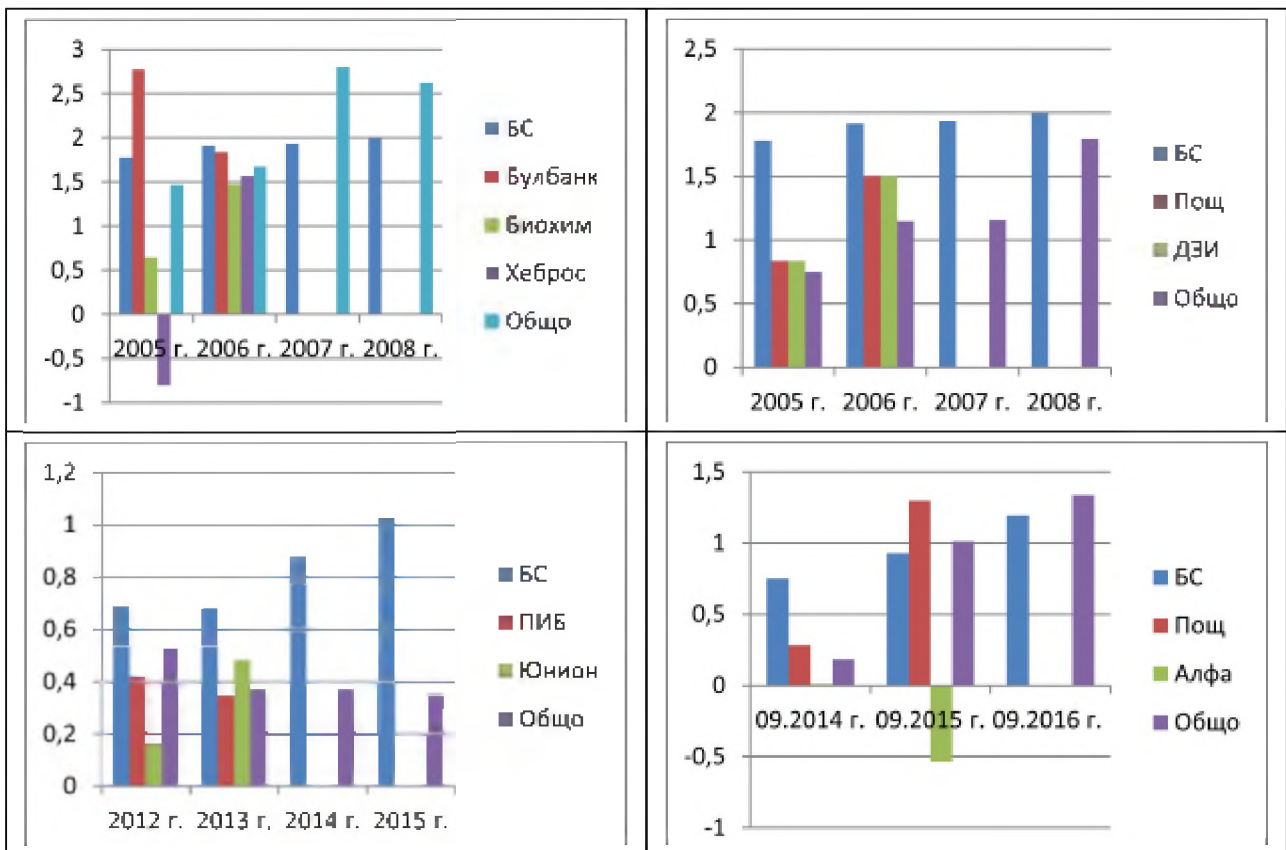
---

⁹ Вж. Консолидиран ГФО за 2013 г.

https://www.fibank.bg/uploads/_AboutUs/Financial/docs/Annual_Report_2013_BG.pdf

¹⁰ Вж. Неконсолидиран ГФО за 2014 г. http://www.bsc-sofia.bg/?page=DownloadExtriFiles&EXTRI_ID=88925&lang=bg&year=2014&period=Q5

Фиг.2. ROA на банковата система, на банките, участващи в сливането, индивидуално и общо, преди и след сливането

Източник: БНБ, собствени изчисления

При анализа на показателя ROA по отношение на банките обект мониторинг преди и след сливането се очертават следните ефекти:

- При сливането на „Булбанк“ АД, на „Ейч Ви Би Банк Биохим“ АД и на „Банка Хеброс“ АД се наблюдава нарастване на възвръщаемостта от активите, както спрямо отделните нива на показателя за банките участващи в концентрацията, така и по отношение на показателя общо за трите банки. Нещо повече – след сливането показателят на банката надвишава и средното ниво за банковата система, което не се наблюдава в годината преди концентрацията.

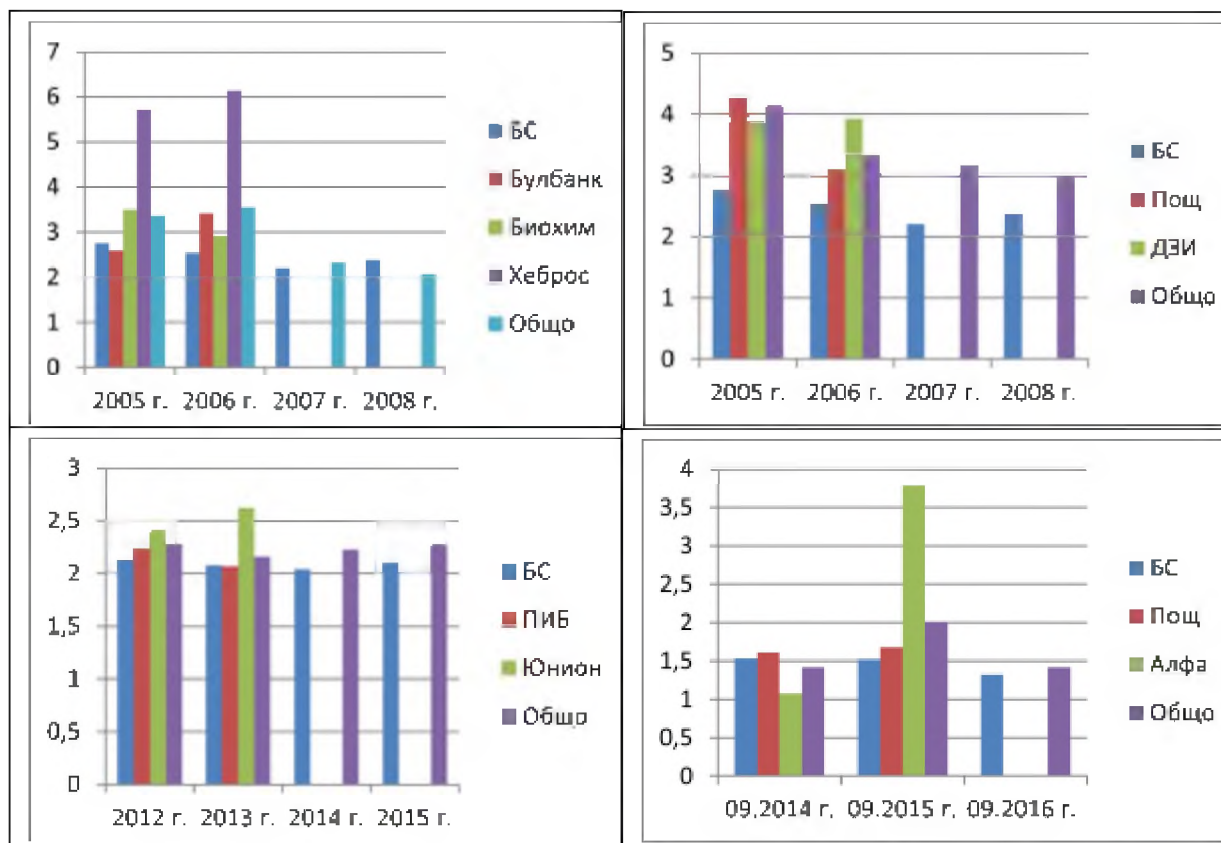
- При сливането на „Българска пощенска банка“ АД с „ДЗИ Банк“ АД, което е осъществено в края на 2007 г. се наблюдава ръст на показателя спрямо средното ниво на банките, участващи в концентрацията, а през 2008 г. показателят нараства и спрямо отделните стойности на банките преди концентрацията и се стига до намаляване на отклонението със средния показател за банковата система.

- При сливането на „Юнионбанк“ ЕАД и на „Първа инвестиционна банка“ АД показателят запазва общото си ниво за двете банки преди концентрацията. Наблюдава се и влошаване на нивото на показателя във втората година след сливането в резултат на рязкото намаляване на печалбата поради конкретната ситуация с банката през средата на 2014 г. и по-ниските приходи от лихви.

- При поглъщането на "Алфа Банк" – клон България от „Юробанк България“ АД през 2016 г. се наблюдава нарастване на възвръщаемостта от активите, както спрямо отделните нива на показателя за банките, участващи в концентрацията,

така и по отношение на показателя общо за двете банки. Сливането оказва позитивно въздействие и върху отклонението от средната стойност на индикатора за банковата система.

Фиг.3. АС/А за банковата система, за банките, участващи в сливането, индивидуално и общо, преди и след сливането

Източник: БНБ, собствени изчисления

Съотношението на административните разходи към активите е един от основен показател, с който биха могли да бъдат изследвани реализираните икономии от мащаба при сливанията поглъщанията. Намалването на разходите е и един от мотивите за сливанията и поглъщанията в банковата индустрия, посочен от Стюард в неговата разработка – „В търсене на стойност – ръководство за висши мениджъри“.

При анализа на показателя административни разходи/активи по отношение на банките, обект на мониторинг преди и след сливането, се очертават следните ефекти:

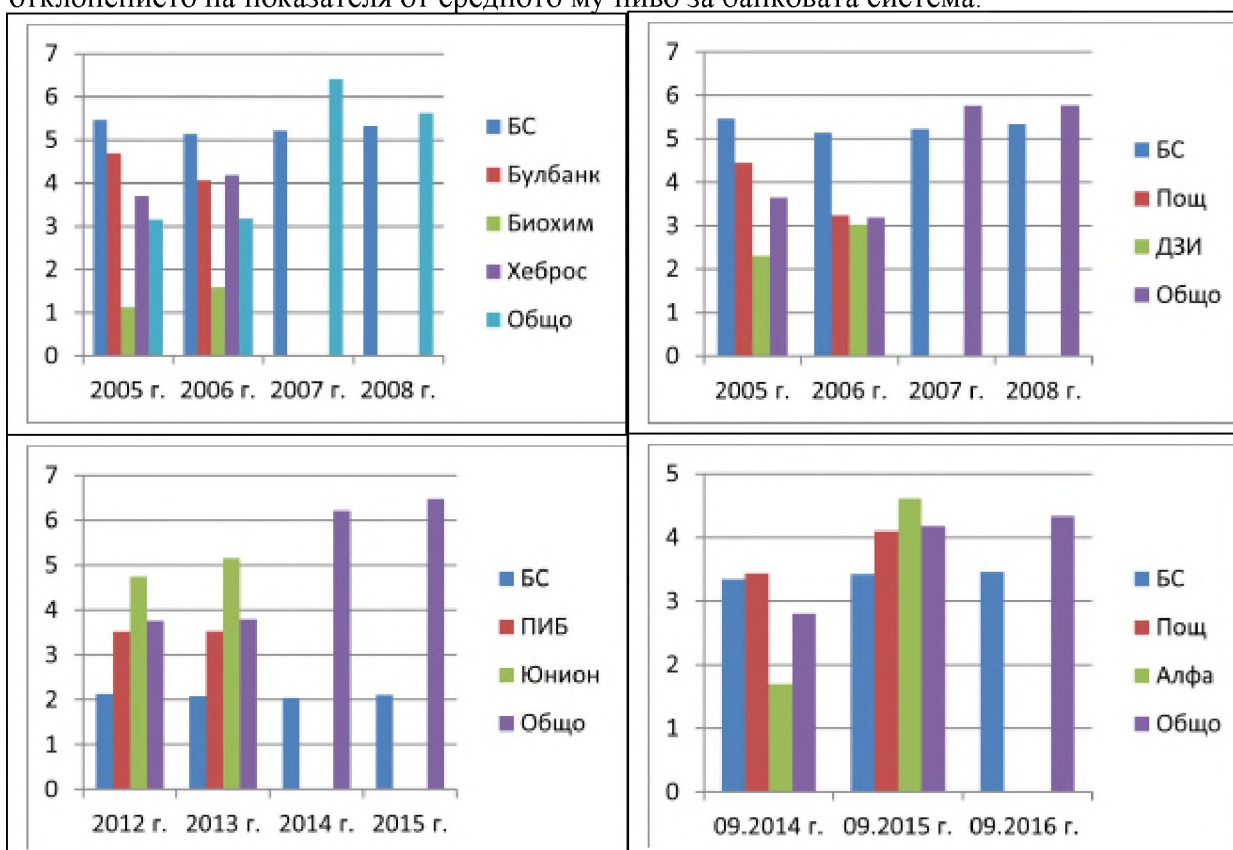
- След сливането на „Булбанк“ АД, „Ейч Ви Би Банк Биохим“ АД и „Банка Хеброс“ АД се наблюдава намаляване на показателя на административни разходи/активи, спрямо нивото му на всички банки участващи в концентрацията. Нещо

повече през 2007 г. намалява отклонението на показателя от средното ниво за банковата система, сравнено с периода преди сливането. През 2008 г. показателят вече е под средното ниво за банковата система.

- При сливането на „Българска пощенска банка“ АД с „ДЗИ Банк“ АД, което е осъществено в края на 2007 г. се наблюдава намаляване на съотношението административни разходи/активи, спрямо общия показател за двете банки преди сливането. През 2008 г., когато реално се реализират ефектите от сливането показателят продължава да намалява, като се намалява и отклонението му от средното ниво на за банковата система.

- При сливането на „Юнионбанк“ ЕАД и на „Първа инвестиционна банка“ АД показателят относително запазва общото си ниво за двете банки преди концентрацията, като се наблюдава намаление по отношение на нивото му, характерно за „Юнионбанк“ ЕАД, преди сливането. Липсата на ясно изразена подобряваща се тенденция по отношение на индикатора се дължи на намаляването на активите, спрямо общото им ниво преди сливането, поради описаните по-горе факти.

- При поглъщането на "Алфа Банк" – клон България от „Юробанк България“ АД се наблюдава ясно намаляване на показателя спрямо общото му ниво за двете банки преди сливането. Поглъщането оказва позитивно влияние и върху отклонението на показателя от средното му ниво за банковата система.

Фиг. 4. NFOR/A за банковата система, за банките, участващи в сливането, индивидуално и общо, преди и след сливането
Източник: БНБ, собствени изчисления

Майкъл Портър в свой анализ – т. нар. „рибена кост“ извежда няколко групи основни мотиви за вливанията и поглъщанията, но в същото време те са подвластни на основната цел ръст в приходите.¹¹ Изхождайки от това – една от възможните опции за анализ на ефективността на банките преди и след концентрацията е изследването на показателя нетни финансови и оперативни приходи съотнесени към активите. Изследването на показателя за реализираните сливания и поглъщания в България за последните 10 години сочи, че:

- Отношението на нетните финансови и оперативни приходи към активите при сливането на „Булбанк“ АД „Ейч Ви Би Банк Биохим“ АД и „Банка Хеброс“ АД нараства спрямо показателя на отделните банки преди концентрацията, както и спрямо кумулативното му ниво за трите банки преди концентрацията. Сливането оказва позитивно влияние върху отклонението спрямо средното ниво на показателя за цялата банкова система. Нещо повече след сливането отношението на нетните финансови и оперативни приходи към активите е с по-висока стойност от средното ниво за банковата система, което не е било така преди концентрацията.

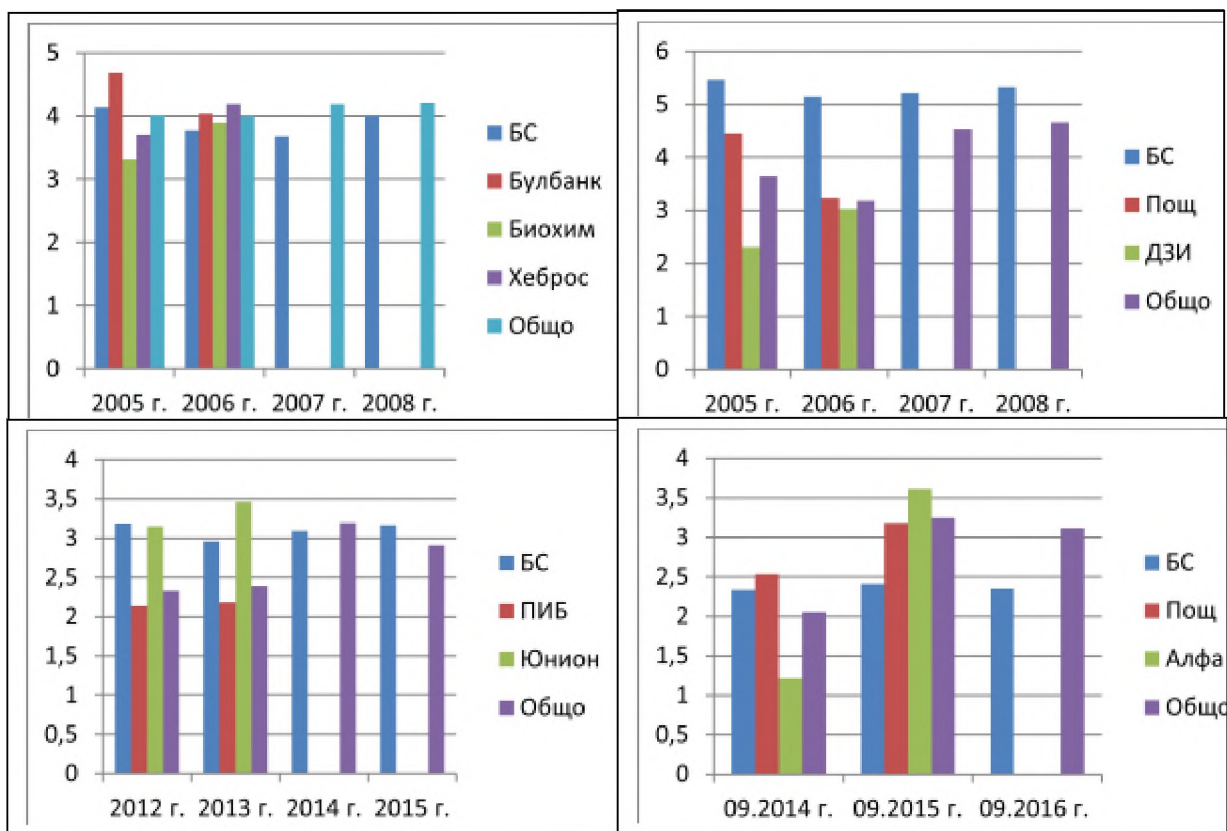
- Показателят NFOR/A при сливането на „Българска пощенска банка“ АД с „ДЗИ Банк“ АД, бележи ръст спрямо нивата на преобразуващите се банки преди концентрацията, както и спрямо общото му ниво. В същото време след сливането, той вече надвишава средните нива за банковата система, което не е характерно за периода преди концентрацията.

- При сливането на „Юнионбанк“ ЕАД и на „Първа инвестиционна банка“ АД показателят NFOR/A значително нараства спрямо нивата му преди преобразуването, както по отношение на преобразуващата се банка, така и по отношение на приемащата банка. Такава е тенденцията и спрямо средното му ниво за двете банки. В позитивна посока се отваря и ножицата при сравнението на средния показател за банковата и този на „Първа инвестиционна банка“ АД след сливането.

- При поглъщането на "Алфа Банк" – клон България от Пощенска банка се наблюдава увеличаване на показателя NFOR/A спрямо общото му ниво за двете банки преди сливането. Нещо повече, наблюдава се и позитивна тенденция по отношение на отклонението му спрямо средното ниво на показателя за банковата система.

---

¹¹ Porter, M. E. (1980). *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*, The Free Press, A Division of Macmillan Publishing Company, Inc., New York.

Фиг. 5. NIM за банковата система, за банките, участващи в сливането, индивидуално и общо преди и след сливането

Източник: БНБ, собствени изчисления

Ефективността от активните операции на банките се измерва посредством нейния нетен (чист) лихвен марж. Той представлява съотношение между чистия лихвен доход (приходи от лихви – разходи за лихви) и стойността на активите, с които разполагат кредитните институции.¹² Този индикатор би могъл да бъде счетен като един от възможните индикатори за банкова ефективност, който да се използва за изследването на ефектите от банковите сливания и поглъщания.

При сливането на „Булбанк“ АД „Ейч Ви Би Банк Биохим“ АД и „Банка Хеброс“ АД индикаторът – нетен лихвен марж се покачва, спрямо периодите преди сливането, както по отношение на отделните банки, така и спрямо средното му ниво за трите

¹² Вџтев, Ж., Божинов, Б., Цит. произв. с. 216

институции, участващи в концентрацията. Аналогична е ситуацията и при сливането на „Българска пощенска банка“ АД и „ДЗИ Банк“ АД. Сливането на „Юнионбанк“ ЕАД с „Първа инвестиционна банка“ АД, оказва също позитивно влияние в годината на осъществяването му (2014 г.). Поглъщането на "Алфа Банк" – клон България от Пощенска банка не оказва влияние върху показателя нетен лихвен марж. Същият относително запазва средното си ниво за двете банки преди сливането, като остава непроменено и отклонението му от средното ниво на показателя за банковата система. Това в определена степен се дължи на общата тенденция през последните години за намаляване на лихвите в банковата система, както по депозитите, така и по кредитите, а съответно и от „затварянето на ножицата“ между тях.

4. Заключение

При сливанията и поглъщанията в банковия сектор за последните 10 години в България в повечето случаи се наблюдава подобрене на показателите за рентабилност и ефективност на банките след сливането. В определени случаи показателите относително запазват нивото си, а не се подобряват, като това се дължи и на други външни ефекти. Подобряването на показателите за рентабилност и ефективност след сливанията не се дължи на промяна на общата конюнктура в банковия сектор, тъй като индикаторите подобряват съотношението си спрямо средните стойности общо за банковата система. Емпиричният анализ на ефективността и рентабилността на банките след сливанията потвърждава общата икономическа теория за намаляване на средните разходи и икономии от мащаба при хоризонтални сливания. Потвърждават се и заложените цели в теорията, свързани с ефектите от сливанията и поглъщанията в банковия сектор.¹³

Настоящото изследване доказва, че сливанията и поглъщанията в банковия сектор оказват позитивно влияние върху показателите за ефективност и рентабилност на банките, което от своя страна открива възможността, че именно сливанията и поглъщанията в банковия сектор биха могли да бъдат използвани като инструмент, чрез който да се преследва подобряване на състоянието на определени банки и групи от банки, в случай, че не се нарушават разпоредбите на конкурентното законодателство. Освен това определени дисбаланси в някои от основните показатели на банките в България, видими от публикуваните от БНБ стрес тестове биха могли да бъдат преодолені отново чрез сливания и поглъщания.

---

¹³ Frohlich, C, and Kavan, B *An examination of bank merger activity: a strategic framework content analysis*, University of North Florida, <http://www.unf.edu/>

Използвана литература:

Angelov, G. (2014). Assessment of the liquidity in the Bulgarian banking system (2009 – 2013). *Narodnostopanski arhiv, No 3*, Academy of Economics “D. Tsenov” Svishtov, c. 65-81. [in Bulgarian]

Bojinov, B. (2013). Analysis of the development of the Bulgarian banking system (2007 – 2012), Academy of Economics “D. Tsenov” Svishtov, c. 9-36. [in Bulgarian]

Vutev, J. and Bojinov, B (2013). Analysis of banking activity, Academy of Economics “D. Tsenov” Svishtov. [in Bulgarian]

Mihaylova-Borisova, G. (2014). Bank efficiency in Bulgaria, international financial crisis and European debt crisis, *Economic and social alternatives*, N 3. [in Bulgarian]

FIB. (2013). Consolidated Annual financial statement in 2013. [in Bulgarian]

FIB. (2014). Non-consolidated Annual financial statement in 2014. [in Bulgarian]

Rakarova, S. (1999). *Microeconomics II level.*, First part, Trakia. [in Bulgarian]

Agresti, A., Patrizia Baundino, P.q Polini, P. (2008). The ECB and IMF Indicators for the Macro-Prudential Analysis of the Banking Sector: A Comparison of Two Approaches.

Frohlich, C, and Kavan , B An examination of bank merger activity: a strategic framework content analysis, University of North Florida

Porter, M. E. (1980). *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*, The Free Press, A Division of Macmillan Publishing Company, Inc., New York.

Stewart, G. B.(1991). *The Quest for Value A Guide for Senior Managers*, Harper Business: New York,375-382.

Lachezar Dimitrov Borisov,
PhD Student,
VUZF University
E-mail: lborisov78@mail.bg